

Kaj vpliva na izbiro srednješolskega programa

Mateja Verdinek Žigon, Šolski center Ravne, Srednja šola Ravne
mateja.verdinek@guest.arnes.si

● **Povzetek:** Vsako leto so devetošolci pred pomembno odločitvijo, kam naprej. V prispevku predstavljam anketo, opravljeno na informativnem dnevu na Srednji šoli Ravne, ter anketo, opravljeno na koroških osnovnih šolah, in ju primerjam z dejanskim stanjem prijav v programe na Srednji šoli Ravne. Sprašujem se, kaj vpliva na odločitve devetošolcev in kako jim pomagati pri odločanju.

Gljučne besede: karierna orientacija, vpis v srednjo šolo, promocija šole, svetovalna služba.

What influences the upper secondary school choice?

● **Abstract:** Ninth-grade students have to face an important decision every year: Where to go next? The article presents a survey carried out during the information day at upper secondary school Srednja šola Ravne and a survey carried out in elementary schools in the region of Koroška. Furthermore, the survey is then compared to the actual situation of enrolment into the programmes of the upper secondary school Srednja šola Ravne. I am interested in what influences the ninth graders' decision and how one can help them.

Keywords: carrier orientation, upper secondary school enrolment, school promotion, school counselling

Svetovalna služba in karierna orientacija

»Svetovalna služba v vrtcu oziroma šoli pomaga in sodeluje s svojim posebnim strokovnim znanjem in na tej osnovni podlagi opravlja posebna strokovna dela, ki so za čim bolj uspešno in kvalitetno uresničevanje zastavljenih vzgojno-izobraževalnih ciljev pomembna in potrebna.« (Programske smernice, str. 8)

Svetovalna služba preko treh osnovnih vrst dejavnosti (dejavnosti pomoči, razvojnih in preventivnih dejavnosti ter dejavnosti načrtovanja in evalvacije) pomaga vsem udeležencem v vrtcu oziroma šoli (otrokom, učencem, vajencem, dijakom, vzgojiteljem, učiteljem, vodstvu, staršem) in z njimi sodeluje na teh področjih vsakdanjega življenja in dela v vrtcu oz. šoli:

- učenje in poučevanje;
- šolska kultura, vzgoja, ozračje in red;
- telesni, osebni (spoznavni in čustveni) in socialni razvoj;
- šolanje in poklicna orientacija;
- socialno-ekonomske stiske. (Programske smernice, str. 14-15).

Poklicno oz. karierno svetovanje, ki je eno izmed nalog svetovalne službe, izvajamo svetovalni delavci v osnovnih in srednjih šolah različno. Sam pojem »karierno svetovanje« je pojem, ki ga ni lahko opredeliti. V praksi se svetovanci (dijaki, učenci) ne zatekajo h kariernemu svetovalcu samo z željo po pomoči pri problemih, povezanih s kariero, ampak tudi z željo po pomoči pri globljih osebnih problemih. Jennifer M. Kidd poudarja, da mora definicija kariernega svetovanja zato vsebovati tudi komponente, ki se ne nanašajo neposredno na kariero. Karierno svetovanje opredeli kot trajno interakcijo svetovalca in njegove stranke, ki vključuje uporabo psihološke teorije in vrsto komunikacijskih veščin (M. Kidd, 2009). V okviru kariernega svetovanja svetovalni delavec izvaja različne dejavnosti, s katerimi dijakom pomaga pri spoznavanju njihovih lastnosti, sposobnosti in želja ter različnih možnosti, ki jih imajo na voljo v okolju in času, v katerem prebivajo. Ob tem imamo na šolah možnost podpore na zavodu za zaposlovanje in na centru za informiranje in poklicno svetovanje (CIPS).

Vsekakor izbira poklica - in s tem izobraževanja - ni lahka odločitev. Vsako leto se število učencev v zaključnih razredih osnovnih šol zmanjšuje, prostih mest v srednješolskih programih pa ostaja veliko. Starši in otroci se zagotovo srečujejo s številnimi vprašanji, na katera večkrat ni preprostega odgo-

vora. Informacije o možnostih pridobivajo na različne načine.

Da bi staršem in otrokom omogočili čim boljše poznavanje poklicev in možnosti izobraževanja, na naši šoli izvajamo informativne dni, ki vsako leto februarja potekajo v petek in soboto.

Analiza opravljenih anket

Ob vsakoletnem izvajanju informativnih dni, vpisov in spremljanja trendov sem se odločila za mini raziskavo, ki sem jo izvedla s pomočjo podatkov:

- pridobljenih na informativnem dnevu Srednje šole Ravne;
- pridobljenih z anketo, ki sem jo poslala vsem koroškimi osnovnim šolam;
- o dejanskem številu prejetih vpisnic za posamezni program v šolskem letu 2011/12.

Na Koroškem je 17 osnovnih šol in 21 podružničnih šol, katere v šolskem letu 2011/12 obiskuje 5.830 šolo-obveznih otrok. V obravnavanem šolskem letu je 666 devetošolcev. Obstajata dva centra srednjih šol, in sicer:

- Šolski center Slovenj Gradec, ki je na dveh lokacijah v Slovenj Gradcu in na Muti ter razpisuje programe trgovec, ekonomski tehnik, gimnazija, obdelovalec lesa, mizar, gastronomske in hotelske storitve, gastronomija in turizem, bolničar negovalec, zdravstvena nega, predšolska vzgoja in okoljevarstveni tehnik;
- Šolski center Ravne, ki združuje Gimnazijo Ravne, ki izobražuje za program gimnazija, in Srednjo šolo Ravne, na kateri izvajamo programe pomočnik v tehnoloških procesih, oblikovalec kovin orodjar, avtoserviser, mehatronik operater, metalurg, strojni tehnik, elektrotehnik in tehnik računalništva.

Ob informativnem dnevu smo na Srednji šoli Ravne med obiskovalce razdelili anketo in jih prosili, da nam odgovorijo na nekaj vprašanj. Zanimalo nas je, iz katere osnovne šole prihajajo in za kateri program se zanimajo. V času informativnih dni je našo šolo obiskalo 119 učencev. Največ se jih je zanimalo za program strojni tehnik (37 učencev), najmanj pa za program metalurg in za nižje poklicno izobraževanje (za vsak program po dva učenca). V tabeli prikazujem posamezne rezultate še za druge programe, ki jih izvajamo na Srednji šoli Ravne. Največ dvajset učencev je bilo z Osnovne šole Neznanih talcev Dravograd, kar pomeni 40,8 odstotka devetošolcev s te šole. Trinajst jih je bilo z Osnovne šole Franja Goloba Prevalje, kar pomeni 20 odstotkov devetošolcev te šole. Dvanajst obiskovalcev je prišlo z Osnovne šole Preži-

Na podlagi zbranih rezultatov sklepam, da na informativne dneve prihajajo že odločeni dijaki, saj je število zelo podobno dejanskemu številu prijavljenih dijakov

hovega Voranca, kar je 20,3 odstotka vseh devetošolcev te šole. Deset jih je bilo z Osnovne šole Koroški jeklarji Ravne (17,24 odstotka devetošolcev) in deset z Osnovne šole Muta (24,4 odstotka devetošolcev).

Pred informativnim dnevom smo ob koncu šolskega leta 2010/11 takratne osmošolce, sedanje devetošolce prosili, da izpolnijo anketo o zanimanju za srednješolske izobraževalne programe. Prosili smo jih, če se opredelijo za program, ki bi ga izbrali za vpis v srednjo šolo, če bi bila možnost izobraževanja v domačem kraju. Na anketnem listu so bili navedeni vsi obstoječi programi, ki se v tem šolskem letu izvajajo na območju Republike Slovenije. Učenci so se odločili za tri programe in so jih tudi razvrstili po interesu. Številko 1 je dobil tisti, ki bi ga najprej izbrali, z 2 so označili tistega, ki bi ga izbrali kasneje, in s 3 tistega, ki bi ga izbrali nazadnje. Posebej smo navedli vse srednje strokovne in vse poklicne programe. Vrnjenih in analiziranih je bilo 412 izpolnjenih anketnih vprašalnikov.

Med štiriletnimi programi je bil najpogostejši odgovor gimnazija (192-krat je bil ta program izbran za vpisani program), najmanj pogost odgovor je bil geodetski tehnik. V tabeli prikazujem pogostost odgovorov za programe, ki jih izobražujemo na naši šoli. Največkrat je bil izbran program tehnik računalništva. Program, ki bi ga najverjetneje izbrali kot prvi program, na katerega bi se vpisali, je bil 149-krat izbran program gimnazija. Program tehnik računalništva so 31-krat izbrali za prvo mesto, program elektrotehnik 18-krat in program strojni tehnik 16-krat.

Pri triletnih programih so se učenci najpogosteje odločali za program frizer, to je tudi program, ki ga ne izvajamo nikjer na Koroškem. Program avtoserviser je bil izbran 32-krat, najmanj (trikrat) pa so bili izbrani programi klepar, krovec, slikopleskar in živilec.

Med vsemi štiriletnimi in triletnimi programi so obstajali tudi programi, ki jih ni izbral nihče. Ti so mlekar, polagalec keramičnih oblog in tehnik optik.

Rezultati, pridobljeni z anketo, so v tabeli prikazani v stolpcu anketni vprašalnik. Ugotavljam, da širjenje različnih programov na Koroškem ne bi bilo smiselno, razen mogoče programa frizer, ki je bil izbran 40-krat. Bolj pomembno je, da še naprej izboljšujemo kakovost, prepoznavnost in osveščanje širše javnosti.

Čas za prijavo za vpis v prvi letnik srednješolskih programov je letos potekel 23. marca. Število prijav, ki smo jih prejeli za programe na Srednji šoli Ravne, prikazujem v zadnjem stolpcu v tabeli. Poleg tega so iz tabele razvidni podatki, ki so bili pridobljeni na informativnem dnevju in s pomočjo anketnega vprašalnika.

Program	Skupaj obisk na informativnem dnevju	Anketni vprašalnik	Dejansko stanje prijav
Tehnik računalništva	30	87	29
Strojni tehnik	37	35	37
Elektrotehnik	16	32	13
Obikovalec kovin orodjar	3	7	4
Mehatronik operater	13	29	13
Avtoserviser	16	32	16
Metalurg	2	7	2
Skupaj poklicna šola	34	75	35
Pomočnik v proizvodnih procesih	2		5
Skupaj	119	229	119

Primerjava podatkov, dobljenih na informativnem dnevju, in dejanskim vpisom kaže, da lahko že glede na obisk informativnih dni sklepamo in predvidevamo, kam se bodo prijavljali devetošolci. Za natančnejšo analizo bi bilo treba spremljati trende več let.

V anketi so učenci odgovarjali tudi na vprašanje, kaj najbolj vpliva na to, kateri program oz. šolo bodo izbrali. Izbirali so med že naštetimi možnostmi, odgovarjali pa so na tristopenjski lestvici (1 pomeni ima največji vpliv, 2 ima srednji vpliv, 3 ima najmanjši vpliv med temi tremi).

Od 412 prejetih odgovorov jih je 187 (45,4 %) odgovorilo, da ima največji vpliv zanimanje za program, na drugem mestu je mnenje staršev 86 (20,9 %) in nato možnost zaposlitve 77 (18,7 %).

Najbolj	Število	Procent
Mnenje staršev	86	20,9 %
Mnenje sošolcev	3	0,7 %
Mnenje prijateljev	41	1 %
Oddaljenost kraja od šole	19	4,6 %
Zanimanje za programe	187	45,4 %
Možnost zaposlitve	77	18,7 %
Možnost štipendije	19	4,6 %
Dobre informacije o šoli	91	2,2 %
Mnenje šolske svetovalne	81	1,9 %

Za srednji vpliv so določili iste kriterije, le v drugem vrstnem redu: možnost zaposlitve 127, mnenje staršev 88 in zanimanje za program 44.

Srednje

Mnenje staršev	88	21,4 %
Mnenje sošolcev	14	3,4 %
Mnenje prijateljev	14	3,4 %
Oddaljenost kraja od šole	37	9 %
Zanimanje za programe	44	10,7 %
Možnost zaposlitve	127	30,8 %
Možnost štipendije	42	10,2 %
Dobre informacije o šoli	36	8,7 %
Mnenje šolske svetovalne	10	2,4 %

Za najmanjši vpliv med tremi izbranimi vplivi so določili mnenje staršev 125, nato možnosti zaposlitve 56 in nato možnost štipendiranja 54.

Najmanj

Mnenje staršev	125	30,3 %
Mnenje sošolcev	20	4,9 %
Mnenje prijateljev	22	5,3 %
Oddaljenost kraja od šole	47	11,4 %
Zanimanje za programe	21	5,1 %
Možnost zaposlitve	56	13,6 %
Možnost štipendije	54	13,1 %
Dobre informacije o šoli	46	11,2 %
Mnenje šolske svetovalne	21	5,1 %

Mnenje staršev je uvrstilo 299 učencev med tri najpomembnejša dejstva, ki odločajo o tem, kateri študijski program bodo izbrali. Drugi, največkrat izbrani vpliv, je možnost zaposlitve (260), šele na tretjem mestu je zanimanje za program (252).

Na podlagi zbranih rezultatov sklepam, da na informativne dneve prihajajo že odločeni dijaki, saj je število zelo podobno dejanskemu številu prijavljenih dijakov. Učence in njihove starše bi bilo treba še pred informativnim dnem natančno in načrtno seznanjati z možnostmi in izbirami, ki jih imajo. To izvajajo svetovalne delavke na osnovnih šolah, čeprav je anketa pokazala, da je mnenje svetovalnih delavk manj pomembno in skoraj ne odloča o tem, kateri program bodo izbrali.

Starši imajo na izbiro izobraževanja in poklica izjemen vpliv, kar je pokazala tudi anketa, ki smo jo izvedli. Smiselno bi bilo najti načine, kako primerno informirati starše, da bi se izognili vplivom, ki jih navaja Oman v svoji knjigi kot najpogostejše negativne elemente v družini, ki so prisotni pri odločitvi za izbiro izobraževalnega programa, oz. kako bi čim bolj zmanjšali te vplive:

- napačni nazori o delu nasploh kot tudi o poklicih in v zvezi s tem tudi zastarela stališča do izbire poklica,
- nazori o družbenem uglednem in družbeno neuglednem delu, o spoštovanih in nespoštovanih poklicih, o višjih in nižjih poklicih, o čistih in umazanih poklicih itd.,
- nepoznavanje poklicnih področij in bistvenih zahtevnosti posameznih poklicev,
- šolanje za vsako ceno zaradi ugleda družine,
- nerealna presoja lastnosti lastnega otroka,
- indiferentnost ali celo popolna pasivnost staršev, kar zadeva njihovo pomoč pri reševanju problematike izbire poklica (Oman, 1976: 146).

Sklep

Na srednji šoli Ravne poskušamo te negativne elemente zmanjšati:

- s tehniškimi dnevi, na katere povabimo osnovnošolce, ki nato preživijo dan na naši šoli. Spoznajo programe, ki jih ponujamo, spoznajo tudi kate spretnosti in veščine so potrebne v posameznih programih in poklicih, preizkusijo se v osnovah programiranja, spoznajo osnovna električna vezja in osnove oblikovanja materialov (izdelajo si izdelek iz žice);
- z lego bumom, ki je tekmovanje, namenjeno osnovnošolcem; poteka v dveh kategorijah: prva kategorija so devetošolci, druga kategorija pa učenci od šestega do osmega razreda. V okviru tekmovanja si izdelajo robota in zanj pripravijo program, nato s pripravljenim izdelkom tekmujejo po vnaprej začrtani progi;
- s projektom RES tehnika, pri katerem dijaki ključnih letnikov naše šole predstavijo svoje projekte splošni in strokovni javnosti;
- s tehniškimi dnevi na osnovnih šolah. Na osnovni šoli pripravimo delavnice s področja strojništva, elektrotehnike in računalništva. Delavnice so primerne za učence od šestega razreda naprej. V tem času si učenci izdelajo izdelke s posameznih področij in na njim primeren način odkrivajo svet tehnike;
- z aktivno udeležbo na roditeljskih sestankih osnovnih šol za devetošolce, na katerih predstavimo svojo šolo in programe, ki jih izvajamo.

Naštete aktivnosti so večinoma usmerjene na učence, bodoče dijake. Smiselno pa bi bilo še razmisliti o aktivnostih, ki bi bolj sistematično in pravočasno informirale starše.

Literatura

1. Čibej, L. (2010). Karierno svetovanje - Slovenija v primerjalni perspektivi. Diplomsko naloga, FDV.
2. Oman, I. (1976). Teorija in praksa poklicnega usmerjanja, Moderna organizacija, Kranj.
3. Kidd, M. J. (2009). Understanding Career Counselling. Great Britain: Sage.